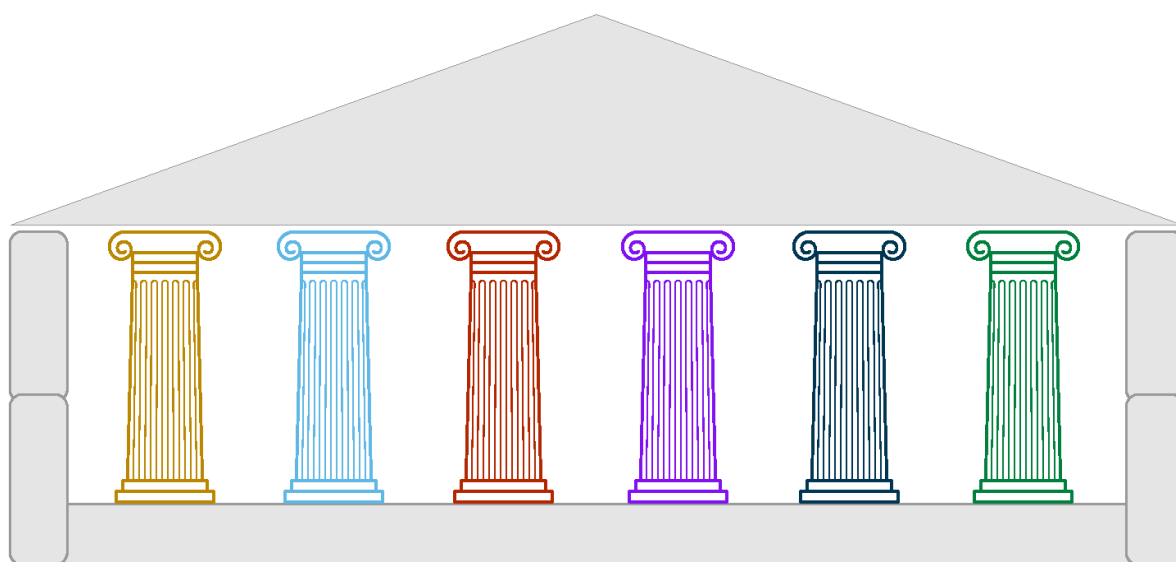

NAFKAM

Nasjonalt forskningscenter innen
komplementær og alternativ medisin

Strategisk plan 2021 – 2025

Forskning og formidling av informasjon
om alternativ behandling

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Kort om NAFKAM	5
Fortid	5
Nåtid	6
Fremtiden	6
NAFKAMs oppdrag, mål og visjon utgjør grunnlaget for denne strategiske planen	7
Vårt oppdrag.....	7
Vårt mål	7
Vår visjon	7
NAFKAMs verdier utgjør de fire hjørnesteinene i denne planen	8
Medvirkning fra pasienter og befolkningen (PPI), og utøvere av alternativ behandling og helsepersonell (CCI).....	8
Pasientsikkerhet	10
Objektivitet.....	11
Åpenhet	11
NAFKAMs prioriterte områder utgjør seks søyler som bærer denne planen	13
NAFKAMs nettsteder.....	13
Helseproblem-orientert fokus.....	14
Informerte beslutninger og beslutningsstøtte	15
Systematiske kunnskapsoppsummeringer	16
Et sterkere nordisk samarbeid	17
Selvhjelps-orientert fokus	18
NAFKAMs tverrfaglige lag utgjør taket i vår strategiske plan.....	20
Evaluering og måling av NAFKAMs innvirkning (impact)	20
Vedlegg.....	21

Forord

På vegne av NAFKAM er jeg svært glad for å presentere vår nye strategiske plan 2021-2025.

Dette dokumentet er resultatet av en systematisk og trinnvis prosess som inkluderte en grundig analyse av svarene i en nasjonal undersøkelse blant våre interessenter, en skanning av vårt operative felt, og mange diskusjoner mellom de ansatte og med vårt fagråd.

Denne planen legger til grunn og bygger på oppdraget gitt av Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet, Oxford Research rapport etter evalueringen av NAFKAM, samt de strategiske planene til UiT Norges arktiske universitet og dets Institutt for samfunnsmedisin (ISM). Planen har også lagt WHO's strategi for tradisjonell medisin 2014-2023 til grunn.

Innholdet i denne femårsplanen gjenspeiler det nasjonale senterets ambisjon om fremragende forskning og formidling av informasjon om alternativ behandling. For oss betyr «fremragende» at forskningen og informasjonstjenestene våre blir mye brukt og støtter mennesker i å ta informerte og trygge valg om bruk av alternativ behandling. I denne strategiske planen kommuniserer vi også de fremtidige utfordringene innen vårt felt. Polariserte synspunkter dominerer fortsatt den offentlige debatten om alternativ behandling i Norge. Det er derfor av stor betydning å legge til rette for muligheten for konstruktiv dialog og beslutningstaking som er basert på fakta og dokumentasjon.

Videre, med den økte populariteten til sosiale medier som informasjonskilde, har antallet mennesker som bruker selvhjelpsstrategier for å forbedre sin egen helse vokst. Dette krever spesiell oppmerksomhet om hvordan man kan overvåke og redusere den mulige risiko.

Gjennom sine tjue års eksistens har NAFKAM blitt den viktigste kilden for forskning og informasjon om alternativ behandling i Norge, og oppnådd en sterk posisjon på det internasjonale feltet. Med denne nye strategiske planen er vi sikre på at senterets evne til å videreutvikle og forbedre sine tjenester for å støtte helsevesenets brukere, pasienter, behandlere, helsepersonell og helsemyndighetene i årene fremover.

Professor Miek Jong

Leder for NAFKAM, februar 2021

Sammendrag

NAFKAMs visjon er å levere fremragende forskning og informasjon om alternativ behandling. NAFKAM tilstreber at forsknings- og informasjonstjenestene våre skal være mye brukt i Norge og til støtte for det norske folk i å ta informerte og trygge valg om mulig bruk av alternativ behandling.

NAFKAM har identifisert fire kjerneverdier som skal utgjøre hjørnesteinene i våre fremtidige aktiviteter. Den første hjørnesteinen er å involvere pasienter og publikum, alternative behandlere og autorisert helsepersonell. Den andre hjørnesteinen er at pasientsikkerhet skal være i fokus for enhver NAFKAM-aktivitet. Den tredje hjørnesteinen er objektivitet. NAFKAM skal opprettholde en upartisk posisjon som er basert på strenge og objektive evalueringer som følger høy vitenskapelig forskningsstandard. Den fjerde hjørnesteinen er åpenhet, noe som betyr at NAFKAM er transparent og kommuniserer tydelig om sitt oppdrag og oppgaver, og utfører sine aktiviteter på en åpen, ærlig og ansvarlig måte.

For å ha større påvirkning, har NAFKAM identifisert seks fokusområder for årene som kommer. Det første området er å forbedre navigasjonen og brukervennligheten til NAFKAMs nettbaserte databaser om alternativ behandling. Det andre er bruk og sikkerhet av alternativ behandling for helseproblemer som har en høy innvirkning på livskvaliteten. Å utvikle egnede kommunikasjonsverktøy for å støtte sikker og informert beslutningstaking om alternativ behandling er det tredje området. Det fjerde området er å utføre systematiske gjennomganger av forskning på slik behandling. I et femte satsingsområde vil NAFKAM styrke sin samarbeidsaktivitet med de andre nordiske landene Danmark, Finland, Island og Sverige. Det sjette og siste satsingsområdet er at NAFKAM vil utvide sitt fokus utover terapeut-drevne behandlinger, til å omfatte effekt og sikkerhet ved egenbehandling ved hjelp av produkter og selvhjelpsteknikker.

Den strategiske planen for 2021-2025 skal lede NAFKAM i sine årlige og daglige aktiviteter. Vi vil i større grad utføre vår forskning og kommunikasjon i tverrfaglige team, for å skape mer synergi. Vi vil jevnlig og måle oppnådd effekt av tiltakene, og gjøre dette kjent i tilgjengelige kilder.

Kort om NAFKAM

Fortid

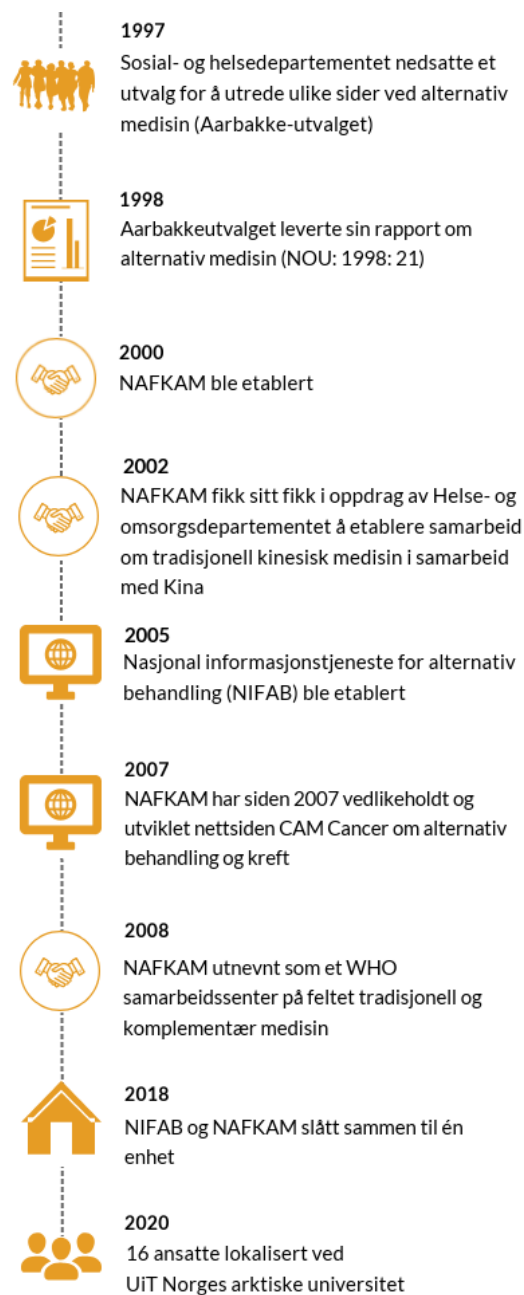
2000-2019

I 1997 nedsatte Sosial- og helsedirektoratet for helse og sosial et utvalg for å utrede av de ulike aspektene ved komplementær og alternativ medisin.

En av utvalgets anbefalinger var å etablere et nasjonalt forskningscenter for upartisk, uavhengig forskning på slik behandling. NAFKAM – Nasjonalt forskningscenter innen komplementær og alternativ medisin, åpnet deretter i 2000.

I 2002 signerte Norge og Kina en treårig handlingsplan for helsesamarbeid som inkluderte tradisjonell kinesisk medisin. NAFKAM fikk i oppgave av Helsedirektoratet å ta seg av det faglige ansvaret for denne delen av samarbeidet. I 2005 ble Nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling (NIFAB) etablert som en egen enhet innen NAFKAM. NIFAB ble fullt integrert i NAFKAM i 2018.

I 2008 ble NAFKAM utnevnt til [Verdens helseorganisasjon \(WHO\)'s første samarbeidssenter i Nord-Europa for tradisjonell, komplementær og integrativ medisin.](#)

Nåtid

2020

Ved årsskiftet 2020 har NAFKAM 16 ansatte tilsvarende 14,1 årsverk, og er lokalisert ved Institutt for samfunnsmedisin ved UiT Norges arktiske universitet, campus Tromsø.

NAFKAM er den viktigste nasjonale kilden for forskning og informasjon om alternativ behandling, og har en sterk internasjonal posisjon. I begynnelsen av 2020 ble WHO og NAFKAM enige om å fortsette sitt samarbeid i ytterligere fire år. Flertallet av NAFKAMs interessenter (73%) ser ikke noe behov for at senteret påtar seg andre oppgaver enn det har for øyeblikket¹. De uttrykker sterkt at NAFKAM må fortsette å forske på alternativ behandling (88%), overvåke sikkerheten (86%), gi informasjon via nettstedet (85%), og gjøre undersøkelser blant den norske befolkningen eller spesifikke pasientgrupper (81%) for å følge med på utviklingen i bruken av alternativ behandling. Av NAFKAMs nåværende satsingsområder, anses pasientsikkerhet å være av stor betydning for de fleste interessenter (93%). Flertallet (73-85%) mener forskning og informasjon om alternativ behandling ved kroniske smerter og kreft er av stor betydning¹.

Fremtiden

2021-2025

NAFKAM har som ambisjon å levere fremragende forskning og formidling av informasjon om alternativ behandling. «Fremragende» betyr her at:

- NAFKAMs forsknings- og informasjonstjenester er mye brukt og er til nytte
- Høy standard for vitenskapelighet og kvalitet
- Åpne prosedyrer og tilnærminger
- Sterkt nasjonalt og internasjonalt samarbeid
- Pasienter og befolkningen, samt helsepersonell og utøvere av alternativ behandling involveres i alle relevante prosjekter

---

¹ Rapport fra NAFKAMs undersøkelse blant interessenter, 2020. Appendiks 1.

NAFKAMs oppdrag, mål og visjon utgjør grunnlaget for denne strategiske planen

NAFKAMs oppdrag, mål og visjon utgjør grunnlaget for denne strategiske planen

Vårt oppdrag

- Ved å drive egen forskning, samt å bidra til og koordinere andre forskningsaktiviteter innen feltet, skal NAFKAM utvikle kunnskap om alternativ behandling og eventuelt hvordan det kan være nyttig for å håndtere sykdom og helseproblemer.
- NAFKAM skal utvikle og tilby forskningsbasert og kvalitetssikret informasjon om eventuell effekt og risiko for vanlige former for alternativ behandling.
- NAFKAM overvåker markedet for eventuell risiko ved alternativ behandling og rapporterer dette til norske helsemyndigheter.

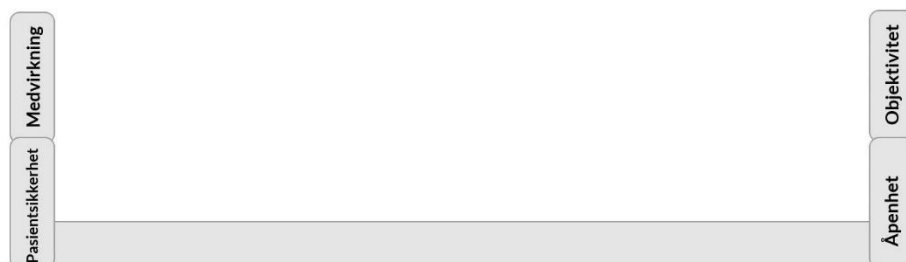
Vårt mål

NAFKAM skal gjøre det mulig for befolkningen å ta informerte og trygge valg med hensyn til bruk av alternativ behandling.

Vår visjon

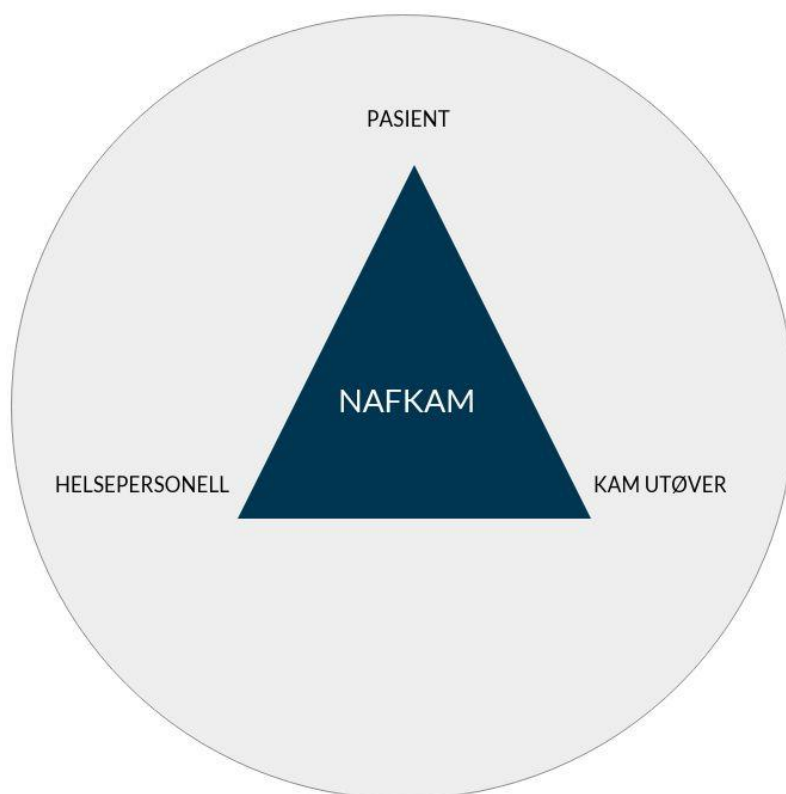
Fremragende forskning og formidling av informasjon om alternativ behandling.

NAFKAMs verdier utgjør de fire hjørnesteinene i denne planen

Medvirkning fra pasienter og befolkningen (PPI), og utøvere av alternativ behandling og helsepersonell (CCI)

Medvirkning fra personer som bruker ulike helsetjenester, pasienter og befolkningen i forskning (PPI) og andre aktiviteter utgjør en av fire sentrale byggesteiner i denne planen. I tillegg, er det viktig at NAFKAM gjennomfører sine aktiviteter sammen med representanter fra utøversiden innen alternativ behandling og personell fra helsetjenesten (CAM providers and Conventional health care provider Involvement - CCI).

Figur 2 Brukermedvirkning fra pasienter/ befolkningen (PPI), bransjen og helsevesenet (CCI).

© NAFKAM

Konseptene om PPI og CCI skal synliggjøres i alle faser, eksempelvis ved utforming og planlegging av nye studier og prosjekter, i gjennomføring av studie- og prosjektaktiviteter, i formidling og implementering av resultatene, og i evalueringsprosessen når studien eller prosjektet er fullført.

NAFKAM har som mål for strategiperioden å sette i gang og utføre flere relevante studier i samarbeid med sykehus og andre helsetjenester innen Norge.

Konseptene om PPI og CCI er avgjørende for å sikre at NAFKAMs forsknings- og informasjonstjenester kommer mer til nytte og blir brukt av publikum.

NAFKAMs styrende prinsipper for PPI og CCI er:

- Å bidra til trygg pasientbehandling i alle typer helsetjenester
- De som bruker alternativ behandling, skal kunne innvirke på våre aktiviteter for å sikre deres behov
- Å skape kunnskap og bevissthet om pasientens valg av ulike helsetilbud i sitt sykdomsforløp
- Å skape kunnskap og bevissthet om kultursensitiv forskning
- Identifikasjon og evaluering av pasientsentrerte erfaringer
- Kunnskaper og erfaringer fra alternative behandlere og helsepersonell i alle faser, som for eksempel ved utforming av relevante studier og andre prosjekter; i gjennomføringen av aktiviteter; i formidlingen og implementeringen av resultatene, samt i evalueringen når en studie eller et annet prosjekt er ferdig.

Foto 1 Illustrerende eksempel på brukervedvirkning fra pasienter/ befolkningen (PPI), bransjen og helsevesenet (CCI) i NAFKAMs prosjekter. Foto: Joshua Bright (www.joshuabright.com)

Undersøkelse av gjennomførbarheten og effekten av utendørsterapi for mental og fysisk helse hos unge kreftoverlevende.

I denne mulighetsstudien er ansatte og medlemmer (unge kreftoverlevende) fra den svenske organisasjonen Ung Cancer aktivt involvert i utformingen av studien, i utvikling av intervusjonen, i tolkningen av studieresultatene og formidlingen av resultater. Også utendørsterapeuter tilknyttet Sykehuset Sørlandet og det svenske Svenska Överlevnadssällskapet er involvert i utviklingen, opplæringen og driften av behandlingsprogrammet. Onkologer gir råd angående (medisinsk) tilstand hos deltakere i studien og om medisinsk overvåkning.

Pasientsikkerhet

En annen hjørnestein i denne planen er pasientsikkerhet. Det følger av NAFKAMs oppdrag å overvåke, identifisere og rapportere mulig risiko ved alternativ behandling til norske helsemyndigheter. Dette er tradisjonelt et underkommunisert tema ved alternativ behandling, selv om slik behandling medfører direkte risiko for bivirkninger, uønskede effekter og interaksjoner mellom medisiner og andre produkter man bruker. Den indirekte risiko som følger av å velge bort eller utsette nødvendig behandling fra helsetjenesten er ofte undervurdert.

Pasientsikkerhet skal være i fokus for alle studier og prosjekter som initieres av NAFKAM. Et viktig mål i strategiperioden vil derfor være å utvikle et nettbasert system der forbrukere, pasienter, alternative behandlere og helsepersonell kan registrere uventede, uønskede effekter relatert til bruk av alternativ behandling i Norge. Strategien for utarbeidelse av dette systemet vil inneholde flere faser, der konseptene om PPI og CCI er essensielle for utforming, utprøving og evaluering av en pilotversjon før en fullversjon vil være på plass og i drift.

Pasientsikkerhet utgjør også kjernen i NAFKAMs aktiviteter som samarbeidspartner med WHO. NAFKAM vil fortsette å støtte WHOs arbeid med medisinsk sikkerhet og kvalitet på helserelaterte tjenester ved å samle inn data og gjennomgå WHOs tekniske dokumenter om sikkerhets-, regulerings- og opplæringsstandarder innen alternativ behandling.

NAFKAMs styrende prinsipper i arbeidet med økt pasientsikkerhet består av:

- Å identifisere og evaluere sikkerhetsrelaterte indikatorer og resultatmål
- Høye faglige og etiske standarder
- Systematisk overvåkning for identifisering av risiko
- Nasjonale standarder og juridiske rammer for å forbedre pasientsikkerheten
- Å involvere helsepersonell, pasienter, befolkningen, utøvere og helsepersonell i relevante prosjekter.

Objektivitet

Den tredje hjørnesteinen i denne planen er objektivitet. NAFKAMs oppdrag omfatter å fremskaffe og presentere informasjon på en nøyaktig og balansert måte. Polariserte synspunkter vil i strategiperioden trolig fortsatt dominere den norske samfunnsdebatten om feltet, og for å støtte pasientene i å ta velinformerte valg for egen helse er det svært viktig at NAFKAM bidrar til en konstruktiv dialog.

NAFKAM skal opprettholde sin uavhengige posisjon, basert på og ved hjelp av strenge og objektive kriterier som følger med høye vitenskapelige forskningsstandarder. NAFKAM skal operere uavhengig av kommersielle eller personlige interesser, og vil bare akseptere finansiering som ikke kompromitterer senterets evne til å løse sine oppgaver og løfte fram temaer fritt, grundig og objektivt.

NAFKAMs styrende prinsipper for objektivitet er:

- Å ta hensyn til hovedmålgruppens interesser
- Å basere informasjon og vurderinger på fakta og forskning
- Å opptre uavhengig, uten interessekonflikter
- Klare prosedyrer og kriterier for den informasjon som skal gis
- Adekvat sitering og henvisning til kilder for den informasjon vi gir

Åpenhet

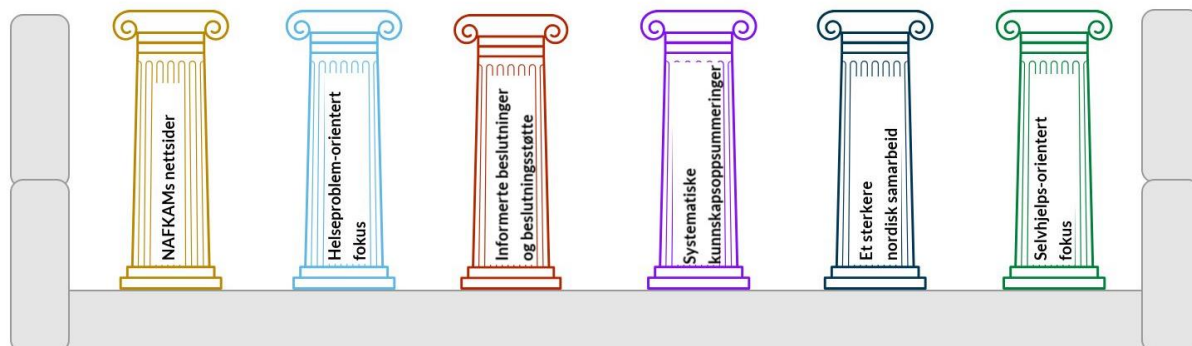
Åpenhet er den fjerde hjørnesteinen i NAFKAMs strategiske plan. Som nasjonalt senter, skal NAFKAM kommunisere sitt oppdrag klart og tydelig. NAFKAM skal utføre sine oppgaver på en åpen, ærlig og ansvarsfull måte. NAFKAMs interessenter skal ha lett tilgang på nøyaktig, pålitelig, komplett, konsistent informasjon som er gjort tilgjengelig for dem. Den interne og eksterne kommunikasjonen ved NAFKAM skal være preget av en åpen og respektfull holdning, samt vilje til åpenhet.

NAFKAMs styrende prinsipper for åpenhet er:

- NAFKAMs prosedyrer og standarder skal være tilgjengelige på nettstedet

- NAFKAMs helseinformasjon skal oppfylle *Health On the Net's* standarder (HONcode) for slik informasjon på Internett, samt kravene til universell utforming for offentlig virksomhet
- NAFKAM skal delta på nasjonale helsekonferanser og presentere sine oppgaver og aktiviteter
- NAFKAMs pågående aktiviteter og senterets innvirkning skal kommuniseres aktivt
- NAFKAMs objektivitet og uavhengighet skal kommuniseres klart og tydelig
- NAFKAMs informasjon skal alltid vise hvem som er forfatter og når informasjonen er publisert/ sist oppdatert.
- NAFKAMs nettsteder skal oppdateres jevnlig og systematisk.
- Adekvat sitering og henvisning til kilder for den informasjonen vi gir

NAFKAMs prioriterte områder utgjør seks søyler som bærer denne planen

Fra 27. juli - 28. september 2020 inviterte vi alle NAFKAMs interessenter i det norske samfunnet (pasienter/ pårørende, brukere av alternativ behandling, pasientorganisasjoner, utøvere, helsepersonell, profesjonsorganisasjoner, presse/ media, beslutningstakere og offentlige organer) til en nettbasert undersøkelse. Målet med denne var å få tilbakemelding på senterets nåværende aktiviteter og satsingsområder, og å samle innspill til vår nye strategiske plan. Totalt 166 ga tilbakemelding ved å svare på undersøkelsen. De representerte et bredt spekter av NAFKAMs ulike interessenter. Funnene fra denne undersøkelsen¹ dannet sammen med anbefalingene i rapporten fra Oxford Research² og en intern analyse av senteret og feltet vi opererer i, grunnlag for utvelgelse av seks prioriterte områder for NAFKAM i årene som kommer.

NAFKAMs nettsteder

I henhold til oppdraget ivaretar NAFKAM rollen som nasjonalt informasjonssenter om alternativ behandling. Herunder driver NAFKAM [det nasjonale nettleksikonet om alternativ behandling](#), som skal gi den norske befolkningen evidensbasert informasjon om bakgrunnen, prinsippene, effektiviteten og sikkerheten til pr 2020 rundt 140 utbredte former for alternativ behandling.

I undersøkelsen blant senterets interessenter¹ (vedlegg 1) ble det uttrykt behov for forbedring av brukervennligheten. Pr 2020 er innholdet i nettleksikonet tilgjengelig i henhold til behandlingsformenes navn. Brukere som leter etter informasjon om alternativ behandling generelt basert på symptomer, behandlingshensikter og utfall, kan dermed ha vanskelig å nyttiggjøre seg innholdet. Videre har forskningsgrunnlaget for leksikonets opplysninger om effekt så langt bestått av systematiske kunnskapsoppsummeringer og metaanalyser av eksisterende forskning. Mens slik forskning regnes som den mest solide form for

² Oxford Research AS. [Fra minefelt til etablert forskningsområde. Evaluering av Nasjonalt Forskningssenter innen Komplementær og Alternativ Medisin](#) (2014).

dokumentasjon, begrenser dette formidlingen av ny forskning og dokumentasjon fra andre evidensnivåer.

Mål for det nasjonale nettleksikonet på NAFKAM.no er:

- Å omstrukturere nettstedet slik at informasjonen om terapiene også er søkbar ut fra symptomer, behandlingshensikter og utfall.

Å videreutvikle metodikken og prosedyrene for evidenssyntese av forskning på alternativ behandling. [CAM Cancers metodikk og prosedyre](#) for utarbeidelse av oppsummeringer vil guide vil videreutviklingen av NAFKAM.no. En trinnvis tilnærming for revisjon av innholdet vil bli pilottert.

NAFKAM forvalter også det internasjonale [CAM Cancer-samarbeidet](#), som skal gi informasjon om alternativ behandling ved kreft, og å opprettholde et nettverk av eksperter på området. CAM Cancers nettsted inneholder pr dato et bibliotek av rundt 75 oppsummeringer basert på en grundig vurdering og evaluering av tilgjengelig forskning. I 2020 ble det gjennomført en vellykket pilot for å gjøre CAM Cancer-oppsummeringene tilgjengelige i henhold til symptomer, behandlingshensikter og utfall, som tillegg til dagens presentasjon basert på terapinavn.

I de kommende årene vil NAFKAM derfor prioritere å videreutvikle innholdet i begge nettsteder, samt å omstrukturere dem for å forbedre navigasjonen og anvendeligheten.

Mål for spesialbiblioteket CAM Cancer er:

- Å omstrukturere nettstedet slik at informasjonen om terapiene også er søkbar ut fra krefttype/ diagnose, symptomer, behandlingshensikter og utfall.
- Å utvikle og legge til spesifikk informasjon om alternativ behandling og barn/ unge med kreft, samt sikkerhetsoversikter i tabellformat.

Helseproblem-orientert fokus

Bredden i feltet alternativ behandling gjør det nødvendig å fokusere NAFKAMs forsknings- og kommunikasjonsaktiviteter. I løpet av de neste fem årene vil senteret fokusere på bruk og sikkerhet ved alternativ behandling ved særskilt utbredte helseproblemer og -plager. Dette inkluderer videre problemer og plager som har stor negativ innvirkning på individets livskvalitet, for eksempel kreft, kroniske smerter og psykiske problemer/ plager.

NAFKAM vil også sette i gang aktiviteter på andre områder som er aktuelle, som for eksempel å undersøke og publisere bruk av alternativ behandling under COVID-19-pandemien. Videre har NAFKAM som mål å undersøke migranternes bruk av alternativ behandling; herunder deres egne folkemedisinske tradisjoner i Norge.

På disse områdene vil vi ta i bruk multimetodiske tilnærminger; tverrsnittsundersøkelser, kvalitative studier, observasjonsstudier, blandede metoder og randomiserte kontrollerte studier. Konseptene PPI og CCI vil etableres i studietyper der det er mulig.

Hvor det gir merverdi, skal nye studier ved NAFKAM inngå i internasjonale samarbeider med relevante universiteter og forskere.

Informerte beslutninger og beslutningsstøtte

Den som bruker eller vurderer å bruke alternativ behandling bør alltid oppfordres til å drøfte dette med sin lege, evt annet helsepersonell. Mange bruker imidlertid alternativ behandling uten å informere helsepersonell om det. Leger og andre autoriserte helsepersonell har ofte liten kunnskap om alternativ behandling, og vurderer at de ofte ikke er i stand til å diskutere mulige risikoer og fordeler ved slik behandling med pasienten.

Alternative behandlingsformer og –produkter er i bruk, uten at de overvåkes for sikkerhet. Dette innebærer mulig risiko, kanskje særlig for sårbare grupper såsom barn og eldre. Egnede verktøy til bruk for pasienten, omsorgspersoner og helsepersonell som kan bidra til sikker og informert beslutningstaking om alternativ behandling er derfor nødvendig.

Utvikling av kommunikasjonsverktøy betinger imidlertid mer kunnskap om innholdet i dialogen mellom helsepersonell og enkeltpersoner om temaet, og om brukernes beslutningsprosesser. Vi vil derfor undersøke hvor brukere av alternativ behandling finner informasjon om slik behandling, i hvilke stadier av sine sykdomsforløp og for hvilke formål de bruker slik behandling, og hva slags kommunikasjonsverktøy de mener det er behov for i deres dialog med helsepersonell.

Rent praktisk vil slike kommunikasjonsverktøy bli utviklet med aktiv PPI- og CCI-involvering og i henhold til eksisterende retningslinjer og etablerte standarder. NAFKAM vil først identifisere de vanligste og mest relevante brukshensikter og behandlingsformer som slike verktøy skal utvikles for.

Deretter vil ulike verktøy og formidlingskanaler bli pilotert etter modell av eksisterende. Innholdet i slike kommunikasjonsverktøy vil være basert på de fire prinsippene for evidensbasert informasjon: forskningsbasert informasjon; helsepersonellens kompetanse; individers og familiers mål og verdier, samt kontekstuelle faktorer. Hjelpemidler og verktøy for å bidra til informerte valg krever at brukerne blir informert om alle tilgjengelige muligheter og valg, på et forståelig språk.

Foto 2 Illustrerende eksempel på et NAFKAM-prosjekt om informert beslutningstaking. Mostphotos.com (lisens)

Utvikling av evidensbasert beslutningsstøtte for foreldre til barn med kreft.

Dette prosjektet har som mål å utvikle, implementere og evaluere et evidensbasert hjelpemiddel i spørsmål om alternativ behandling ved kreftbehandlingsrelaterte bivirkninger (f.eks. kvalme / oppkast) hos barn. Beslutningsstøtten vil bli utviklet for foreldre til barn med kreft og for helsepersonell, for å kunne ta velinformerte, individuelle beslutninger. Brukermedvirkning er etablert gjennom samarbeid med Norsk barnekreftforening.

Systematiske kunnskapsoppsummeringer

En av anbefalingene i Oxford Research's rapport² etter evalueringen av NAFKAM var at NAFKAM som et nasjonalt kompetansesenter bør prioritere oppsummering av eksisterende forskning. I strategiperioden vil NAFKAM derfor styrke og ta i bruk sin kompetanse på dette, samt det internasjonale samarbeidet senteret har utviklet på dette området.

NAFKAM vil oppsummere kunnskapen på følgende områder:

- Forekomsten og utbredelsen av alternativ behandling
- Sikkerheten ved alternativ behandling
- Effekter ved alternativ behandling.
- Hull og mangler i forskningslitteraturen om alternativ behandling
- Pasientens erfaringer, opplevelser og andre forhold ved bruk av alternativ behandling

Rent praktisk vil gjennomgang og rapportering av resultatene følge etablerte retningslinjer. Gjennomføringen vil inkludere bibliotekfaglig støtte til søk i databaser, og konseptene om PPI og CCI vil bli inkludert der det er mulig. Protokoller for systematiske oppsummeringer skal registreres/ publiseres i PROSPERO.

NAFKAMs nettsted skal utvides til å inkludere en egen side som gir oversikt over pågående og publiserte systematiske kunnskapsoppsummeringer fra NAFKAM.

Et sterkere nordisk samarbeid

NAFKAM vil de neste fem årene styrke sin virksomhet og synlighet i Norge. Å initiere nye og opprettholde pågående internasjonale samarbeid vil derfor primært tjene til å støtte og styrke NAFKAMs nasjonale aktiviteter. NAFKAM vil særskilt styrke samarbeidsaktiviteter i de nordiske landene: Danmark, Finland, Island og Sverige. Det er mange likhetstrekk i den offentlige helsetjenesten og reguleringen av alternativ behandling i de nordiske landene. Et sterkere nordisk samarbeid vil gi NAFKAM større muligheter til å samarbeide i studier, og til å videreutvikle nettbaserte informasjonstjenester.

For tiden er NAFKAM det eneste nasjonale forsknings- og informasjonssenteret om temaet alternativ behandling i de nordiske landene. Selv om det danske senteret om CAM³ ble stengt allerede i 2013, er det fortsatt et stort behov og interesse blant pasientorganisasjoner og politiske partier i Danmark for et nasjonalt kunnskapssenter og samarbeid med NAFKAM⁴.

I Finland ser det ut til å være liten aktivitet i academia for å undersøke sikkerhet og effekt ved alternativ behandling⁵. Et finsk forum for forskning i integrativ medisin og helsevesen (SILF) ble opprettet i 2014, for å gi informasjon og legge til rette for seminarer om forskning innen alternativ og integrativ behandling⁶.

På Island synes behovet og interessen for forskning og informasjonsvirksomhet rundt alternativ behandling å være størst blant sykepleiere⁷.

I 2017 ga den svenske regjeringen en komite å kartlegge bruken av alternativ behandling og foreslå tiltak i forhold til pasientsikkerhet og omsorg. I 2019 anbefalte denne komiteen blant annet at svenske statsborgere burde ha tilgjengelig god informasjon om alternativ behandling for å kunne gjøre velinformerte valg, og komiteen foreslo flere måter å forbedre befolkningen tilgang til uavhengig informasjon om dette⁸.

Behovet og interessen for uavhengig forskning og informasjon om feltet i de andre nordiske landene skaper dermed muligheter for et mer intensivt samarbeid mellom landene og med NAFKAM.

---

³ Salomonsen, L.J., Skovgaard, L., la Cour, S. et al. Use of complementary and alternative medicine at Norwegian and Danish hospitals. *BMC Complement Altern Med*: 11(4) (2011).

⁴ Bak Thorup, S. Lukkede for otte år siden: Nordmænd positive over for at genoplive dansk videnscenter om alternativ behandling. *Sundhedsmonitor*: 20 November (2020).

⁵ Zimmermann PJ, Aarva P, Sorsa M: The Situation of Complementary and Alternative Medicine / Integrative Medicine in Finland: Genuine Research Is Needed. *Complement Med Res*: 24(5) (2017).

⁶ The Finnish Forum for Research in Integrative Medicine and Healthcare (http://www.integrative-medicine.fi/EN/index_EN.html).

⁷ *Integrative Nursing* (1 edn) Edited by Mary Jo Kreitzer and Mary Koithan. Integrative Nursing in Iceland: Gisli Kristofersson and Thora Jenny Gunnarsdottir (2014).

⁸ Asplund, K. Komplementär och alternativ medicin och vård – säkerhet, kunskap, dialog. *SOU*: 15 (2019).

Det første målet for et sterkere nordisk samarbeid vil være å lage en egen side på NAFKAMs nettsted som gir oversikt over tidligere og pågående nordiske samarbeidsprosjekter.

For eksempel initierte og utførte NAFKAM nylig en internasjonal tverrsnittundersøkelse med Sverige for å undersøke bruken av CAM for forebygging og behandling av COVID-19-relaterte symptomer.

NAFKAM har som mål å initiere samarbeidsprosjekter med universiteter, forskere og organisasjoner i Norden innen forskning og videreutvikling av nettbaserte informasjonstjenester og andre formidlingskanaler.

Innvilgelse av søknader om ekstern finansiering for slike samarbeidsprosjekter vil være en forutsetning. NAFKAM vil videre delta aktivt i Swedish Integrative Oncology Forum, som er en årlig to-dagers invitasjonskonferanse organisert av Swedish Cancer Academy North i samarbeid med Regionalt kreftsentre Stockholm / Gotland.

Selvhjelps-orientert fokus

Andelen nordmenn som bruker alternativ behandling i form av selvhjelp, så som med urter, meditasjon og yoga for å bevisst forbedre helsen, er i dag høyere enn de som mottar behandling fra en utøver⁹. Mange brukere søker etter informasjon på internett, og kjøper produkter og tjenester online¹⁰. Påvirkningen fra sosiale medier til å fremme salg på nettet av ulike egenbehandlingstiltak og –strategier antas å være høy.

Videre møter pasientene ofte useriøse nettsteder som markedsfører tilbud uten dokumentert effektivt⁹. Det er en stor utfordring å overvåke effektiviteten av selvhjelp og egenbehandling, og mulige risikoer som er forbundet med slik behandling.

NAFKAM vil utvide fokuset fra effekt og sikkerhet ved utøver-styrte behandlingsformer til også å omfatte selvhjelpsstrategier. Videre vil NAFKAM fokusere på implementering av nye strategier for å identifisere, overvåke og redusere forekomsten av uønskede hendelser knyttet til egenbehandling. Dette inkluderer utvikling av et online registersystem for rapportering av uønskede hendelser knyttet til bruk av alternativ behandling i alle former.

Andre strategier vil være å oppfordre helsepersonell til å vise interesse for pasienters bruk av alternativ behandling i vid forstand, samt å utvikle og evaluere hjelpemidler som gjør det mulig for befolkningen å ta informerte og trygge valg også når det gjelder selvhjelp og egenbehandling.

Også reseptfrie medisiner og andre behandlingsprodukter medfører risiko for uønskede hendelser i form av bivirkninger og interaksjoner med andre midler. Det er derfor viktig å fortsette å informere befolkningen om faren for dette og gi dem pålitelige kilder til

---

⁹ NAFKAM Rapport: Bruk av alternativ behandling i Norge (2018).

¹⁰ Sharma V, Holmes JH, Sarkar IN. Identifying Complementary and Alternative Medicine Usage Information from Internet Resources. A Systematic Review. *Methods Inf Med*: 55(4) (2016).

informasjon. NAFKAM vil aktivt kommunisere at selvhjelp og egenbehandling aldri bør erstatte konsultasjon med helsepersonell.

Et bredt spekter av kommunikasjonsverktøy vil bli brukt for å nå ut til de som bruker egenbehandling og selvhjelp; blant annet i sosiale medier, podcast og organiserte informasjons- og dialogmøter i samarbeid med pasientforeninger og relevante offentlige instanser i Norge.

Foto 3 Illustrasjonsbilde på et utdanningsmøte som ble organisert av NAFKAM om selvbruk av CAM. Bildet er tatt av Kreftforeningen.

Kreft og kosthold.

Målet med dette prosjektet var å informere og styrke pasienter om kosthold som støttende pleie så vel som påstått kur mot kreft. På åpne møter ble myter om kosthold og kreft diskutert, samt mulige risikoer og helsemessige fordeler ved å bruke forskjellige dietter, matvarer, næringsstoffer og kosttilskudd, under eller etter kreftbehandling. En guide for helsepersonell ble utviklet, ved hjelp av to digitale verktøykasser: en om kreft og kosthold, og en om kommunikasjon med pasienter om alternativ behandling. Dette prosjektet var et samarbeid mellom Kreftforeningen og NAFKAM. Det er ønskelig med et oppfølgingsprosjekt om dette.

NAFKAMs tverrfaglige lag utgjør taket i vår strategiske plan

NAFKAMs viktigste ressurs er de ansatte og deres kompetanse. Tidligere var informasjonsvirksomheten organisert som en egen enhet (NIFAB), som fusjonerte med NAFKAM i 2018. For tiden har NAFKAM to avdelinger: Informasjonsavdelingen arbeider hovedsakelig med all formidling av informasjon om alternativ behandling, og forskerne som er den vitenskapelige kompetanse.

Alle NAFKAMs ansatte skal skape synergi ut av hverandres roller og kompetanse i tverrfaglige team i planlagte og pågående prosjekter. De forskjellige rollene i tverrfaglige team vil bli beskrevet og nærmere beskrevet i standard operasjonsprosedyrer, og publisert på de ansattes UiT-personkort.

Evaluering og måling av NAFKAMs innvirkning (impact)

Den strategiske planen skal lede NAFKAM i sine årlige og daglige aktiviteter. Hvert år vil det utvikles en arbeidsplan for senteret, som nærmere beskriver planlagt aktivitet i forhold til de spesifikke målene, aktivitetene og milepælene for hvert av de seks prioriterte områdene som beskrevet i denne strategiske planen. Medarbeider- og utviklingssamtaler skal gjennomføres for å sikre at senterets strategiske mål også blir oversatt til individuelle oppgaver og mål.

NAFKAM vil utvikle et sett med indikatorer for å evaluere og kommunisere NAFKAMs innvirkning (impact). Disse indikatorene vil bli målt hvert kvartal av året og publisert på NAFKAMs nettsted. Slike indikatorer kan blant annet omfatte:

- Statistikk for bruken av NAFKAMs nettsteder og andre kommunikasjons- og beslutningsverktøy
- Brukertilfredshet med NAFKAMs produkter og tjenester
- Andel PPI og CCI i prosjekter
- Antall sitater og referanser i media og vitenskapelig litteratur
- Antall vitenskapelige publikasjoner og andre publikasjoner
- Sitering av NAFKAMs systematiske oppsummeringer
- Antall avlagte doktorgrader
- Mengde oppnådd ekstern finansiering

Vedlegg

[Appendiks 1: Rapport fra NAFKAMs undersøkelse blant interessenter, 2020](#)